

Prof. dr hab. Beata Przyborowska
Instytut Nauk Pedagogicznych
Wydział Filozofii i Nauk Społecznych
UMK w Toruniu

Toruń, 6.08.2024

Recenzja
rozprawy doktorskiej
mgra Sławomira Szymczaka
pt. Outsourcing jako element polityk oświatowych

przygotowana pod kierunkiem naukowym prof. UAM dr hab. Małgorzaty Rosalskiej

Przedstawiona mi do recenzji dysertacja sytuuje się w obszarze zarządzania oświatą i polityki oświatowej. To kolejny i ważny głos w dyskusji na temat decentralizacji oświaty oraz urynkowania edukacji. Podjęta w pracy problematyka outsourcingu jako elementu polityki oświatowej jest ważna ze względów edukacyjnych i ekonomicznych ale również ma wymiar i oddźwięk społeczny. Dotyczy różnych poziomów edukacji i jest w polu zainteresowania różnych organizatorów i uczestników procesu edukacji. Jest to obszar mało spenetrowany badawczo w pedagogice. Wymaga podejścia interdyscyplinarnego. Doktorant z powodzeniem korzystał w dysertacji nie tylko z dorobku nauk o wychowaniu ale również z innych nauk społecznych, między innymi: ekonomii, politologii, socjologii i prawa.

Monografia liczy 425 stron i składa się z obszernego wstępu, dziewięciu rozdziałów, zakończenia, tabel i bibliografii. Pierwsza część pracy o charakterze teoretycznym składa się z czterech rozdziałów. W pierwszym rozdziale pt. *Polityka oświatowa – istota, definicje i wybrane perspektywy jej analizowania* dokonano analizy pojęć dotyczących polityki oświatowej i możliwościom jej analizowania. Autor ukazuje możliwości badań polityk oświatowych korzystając zarówno z dorobku różnych nauk zaawansowanych w opisie tych procesów oraz z nauk o wychowaniu. Wskazuje na szanse i ograniczenia tej

interdyscyplinarnej perspektywy oraz zwraca uwagę na różne podejścia badawcze. Rozdział kończy ekonomiczna perspektywa analizowania polityki oświatowej, u podłoża której leży teoria kapitału ludzkiego. Zawarto tu interesujące i ważne również dla edukacji rozważania na temat quasi – rynku w odniesieniu do usług edukacyjnych. Jest to adekwatna perspektywa analizy rzeczywistości edukacyjnej oraz potencjalne narzędzie urynkwienia edukacji i innych usług publicznych ukierunkowane w dużej mierze na rozwiązanie problemów zawodności państwa w sferze edukacji.

Autor dysertacji wskazuje, że polityka oświatowa w pracy stanowi konstrukt teoretyczny, ramę do analizowania procesów edukacyjnych, w tym outsourcingu.

Rozdział drugi nosi tytuł *Problematyka polityki oświatowej* i przedstawiono w nim trzy poziomy analizy polityki oświatowej. Rozpoczyna go paragraf pt. *Edukacja w demokracji jako dyskurs współczesnej polityki oświatowej* ukazujący jak pojęcie outsourcingu wpisuje się w koncepcję społeczeństwa obywatelskiego i ideę uspołecznienia edukacji. To na nowo odczytana i z innej perspektywy analiza nowych zjawisk w edukacji. Kolejne paragrafy zostały poświęcone edukacji w kontekście jej charakteru publicznego lub prywatnego w perspektywie zachodnich i polskich doświadczeń w tym zakresie, zawarto tu również kwestie zarządzania oświatą przez samorządy. Istotne zagadnienia zawarto w paragrafie dotyczącym decentralizacji oświaty w kontekście outsourcingu zadań oświatowych przez Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST).

Z satysfakcją odnotowuję również fakt, że dysertacja doktorska mgr Sławomira Szymczaka spełnia kryteria stawiane pracom doktorskim w aspekcie metodologicznym i w pełni realizuje postawione w pracy cele badawcze. Niemniej zgłaszam pewne uwagi oraz propozycje zmian o charakterze formalnym i merytorycznym mając na uwadze dalszy rozwój naukowy Doktoranta oraz ewentualne przygotowanie pracy do druku, które rekomenduję.

W analizie zagadnień związanych z rozwojem usług edukacyjnych prowadzonych przez podmioty prywatne i społeczne brakuje mi tu kilku prac z zakresu analizy tych procesów w latach 90-tych XX wieku, np. A. Wiłkomirskiej, B. Śliwerskiego czy A. Nalaskowskiego.

Rozdział trzeci ukazuje badania nad zarządzaniem oświatą i zarządzaniem instytucją oświatową w kontekście nowych koncepcji zarządzania oświatą. Paragraf 3.1. został

poświęcony implementacji teorii organizacji i zarządzania do zarządzania w edukacji. Rozdział dość skrótowo i pobieżnie analizuje bogactwo teorii i ich aplikacji w naukach o edukacji. Brakuje mi tu np. koncepcji organizacji uczących się P. Senge czy koncepcji autorstwa Ch. Handy oraz innych prac związanych z rozwojem organizacyjnym szkół i zarządzania oświatą (w & 3.1 i 3.2). Autor w tekście podejmuje różne wątki przeskakując pomiędzy nimi nieco bez logicznego porządku. Warto przed publikacją tekstu nieco uporządkować wątki i przyjąć jakąś strukturę paragrafu. Kolejne części pracy dotyczą zarządzania instytucją oświatową przez dyrektora w kontekście przywództwa edukacyjnego. Autor odnosząc się do roli i zadań dyrektora zauważając przestrzeń dla outsourcingu i możliwości cedowania zadań na podmioty zewnętrzne. Autor dostrzega też szanse i ograniczenia z tym związane.

Rozdział czwarty nosi tytuł *Outsourcing usług publicznych i biznesowych – istota, cele, korzyści, ryzyka*. Autor analizuje tu zjawisko outsourcingu w kontekście jego definiowania, rozwoju koncepcji przez badaczy w ujęciu historycznym i typologicznym. Autor dokonuje interesującej i udanej próby ukazania rozumienia tego zjawiska przez różnych autorów, w ujęciu diachronicznym w klarownej tabeli. Podobnie czyni to w odniesieniu do rodzajów uwzględniających różne kryteria podziału usług zewnętrznych oraz obszarów wykorzystania ich w układzie funkcjonalnym. Interesujące rozważania zawarto również w paragrafie 4.2. na temat outsourcingu usług publicznych jako nowego trendu w zarządzaniu publicznym w ramach idei NMP. Doktorant wskazuje na zalety i wady outsourcingu w biznesie, które wiążą się ze strategią przedsiębiorstwa. Temu zagadnieniu w szerszym zakresie Doktorant poświęcił uwagę w kolejnym paragrafie.

Podsumowując część teoretyczną należy podkreślić, że Doktorant dokonał solidnej analizy literatury przedmiotu, bazując na dokonaniach w tym zakresie w naukach o wychowaniu i szukając inspiracji oraz doświadczeń w innych naukach mogących ukazać uniwersalne ale i specyficzne dla edukacji mechanizmy w zarządzaniu oświatą.

Rozdział piąty dotyczy założeń metodologicznych badań własnych. Celem podjętych badań była charakterystyka zjawiska outsourcingu w politykach oświatowych w zakresie funkcji założonych i rzeczywistych oraz rozpoznanie i opis opinii zróżnicowanych grup respondentów na temat zjawiska outsourcingu i jej procesów. Analizowano dwa aspekty outsourcingu: w edukacji i edukacji. Autor postawił szereg szczegółowych pytań badawczych. Brakuje mi w tej części dysertacji bardziej klarownego opisu modelu badanego

zjawiska, zwłaszcza w odniesieniu do badań sondażowych. Trudno z pytań badawczych wyodrębnić zmienne zależne i niezależne. Nie wiem również na jakiej podstawie sformułowano hipotezy badawcze a ich forma budzi pewne zastrzeżenia, są często niejednoznaczne, jest to ważne ponieważ gdyż dalej w pracy są one weryfikowane statystycznie. Poza tym zmienne niezależne pojawiają się w hipotezie chociaż nie ma jej odzwierciedlenia jednoznacznego w problemach badawczych. Problemy badawcze dotyczą tylko stanu zmiennych a brakuje pytań dotyczących zależności, o których jest mowa w hipotezach badawczych. Jednocześnie w paragrafie 5.4 *Operacjonalizacja zamiennych i wskaźniki* pojawiają się zmienne zależne. Natomiast na s. 128 pojawia się nowa kategoria (?) społeczny obraz zjawiska outsourcingu (w) edukacji. Ta kategoria nie została w pracy zdefiniowana. Istnieje tu potrzeba uporządkowania pewnych kwestii aby rozważania były bardziej klarowne.

Autor wykorzystał w badaniach trafnie, dwie metody badawcze: monografię i sondaż diagnostyczny oraz liczne techniki i narzędzia badawcze. Zebrał imponującą grupę do badań oraz wykorzystał firmę zewnętrzną do przeprowadzenia badań. Wykorzystał też zaawansowane miary statystyczne.

Rozdział szósty rozpoczyna pogłębioną analizę uzyskanych wyników badań. W pierwszej części dokonano analizy jakościowej outsourcingu (w) edukacji w trzech wymiarach polityki oświatowej w zakresie badanej funkcji założonych. Dokonano analizy prawnych uwarunkowań oraz rozwiązań rynkowych w oświacie. To bardzo solidnie przygotowana część pracy odnosząca się do wielu źródeł informacji.

Rozdział siódmy nosi tytuł *Zlecenie usług edukacyjnych (outsourcing edukacji) – badanie funkcji rzeczywistych*. Tutaj w wyniku przeprowadzonych wywiadów na temat outsourcingu usług edukacyjnych w opiniach podmiotów zlecających i prowadzących szkoły i przedszkola (przedstawiciele JST) przedstawiono wypowiedzi badanych respondentów wraz z interpretacją. Respondenci odkrywali mechanizmy zlecenia edukacji, strategie oświatowe w zakresie zlecenia edukacji, oraz korzyści i zagrożenia zlecenia edukacji oraz oczekiwane zmiany legislacyjne, finansowe, w zakresie komunikacji. Nieco mniej miejsca poświęcono badaniom opinii na temat organizacji sieci szkół i przedszkoli, ich kultury klimatu i autonomii. Badano również poziom zadowolenia z usług outsourcingowych. Interesujące rozważania zawarto w rozdziale na temat opinii rodziców na temat outsourcingu. Rozdział wieńczy wnioski, w których dokonano weryfikacji hipotez badawczych.

W kolejnym 7.2. paragrafie o te same kwestie pytano inne podmioty, które podjęły się outsourcingu lub korzystały z usług edukacyjnych oraz w końcowej części weryfikowano hipotezy badawcze. Kolejne paragrafy od 7.3 poświęcone zostały badaniom ilościowym. W tej części scharakteryzowano badaną grupę dyrektorów z uwzględnieniem rodzaju (statusu) placówki, typu placówki, liczebności próby. Następnie przystąpiono do analizy pytań udzielonych respondentom ze względu na zmienne niezależne. Wykorzystano w tym względzie tabele i wykresy radarowe. Wykorzystano adekwatne testy statystyczne do analizy korelacji i istotności różnic. Nie ukrywam, że w części tych korelacji można się pogubić. W paragrafie również odniesiono się do nastawienia dyrektorów szkół do outsourcingu szkół i przedszkoli. Całość paragrafu wieńczą klarownie przygotowane wnioski.

Kolejne paragrafy poświęcono opiniom nauczycieli i rodziców w odniesieniu do usług edukacyjnych będących przedmiotem outsourcingu. Analiza danych była analogiczna do poprzedniej, włączając zmienne niezależne wraz z weryfikacją statystyczną hipotez badawczych.

Rozdział ósmy poświęcono analizie zleczanych usług pomocniczych – funkcji rzeczywistych. Na wstępie przedstawiono opinie przedstawicieli z JST wraz z weryfikacją postawionych w pracy hipotez. Następnie zapytano inne podmioty prowadzące szkoły oraz dyrektorów, nauczycieli i rodziców szkół różnych typów.

Rozdział dziewiąty nosi tytuł *Praktyczne wskazówki tworzenia przestrzeni dla dialogu w obszarze outsourcingu (w) edukacji*. Jest to rozdział poświęcony realizacji celu praktycznego badań.

Reasumując: **pracę oceniam wysoko** zarówno w kontekście przedstawionych w niej założeń teoretycznych, jak i metodologicznych oraz warstwy empirycznej. Doktorant bazuje nie tylko na wiedzy z zakresu nauk o wychowaniu ale umiejętnie i twórczo korzysta z dorobku innych nauk. Uzupełnia lukę badawczą w naukach o wychowaniu o zagadnienia związane z outsourcingiem. Autor dysponuje solidnym warsztatem badawczym, który może z powodzeniem wykorzystywać w przyszłości. Uzyskane w toku badań wyniki są cenne zarówno dla teorii, jak i praktyki pedagogicznej i mogą z powodzeniem przyczynić się do wzrostu zainteresowania organizatorów oświaty w Polsce korzyściami outsourcingu (w) edukacji. Efekty pracy naukowej Pana mgra Sławomira Szymczaka wskazują na to, że staje się dojrzałym badaczem zjawisk edukacyjnych.

Konkuzja. Uwzględniając wszystkie aspekty opiniowanej pracy stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji praca Pana mgra Sławomira Szymczaka w pełni odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim na podstawie Ustawy z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki Dz.U. 2003 Nr 65, poz. 595 z późn. zm. oraz w związku z przepisami ustawy z dnia 3 lipca 2018. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.) oraz na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 z późn. zm.) wnoszę o dopuszczenie Pana Magistra do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jednocześnie wnioskuję do Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika o wyróżnienie pracy ze względu na jej wysokie walory poznawcze i praktyczne podnoszone w recenzji oraz nowatorstwo podjętych zagadnień i podejścia badawczego.

Beata Przyborska